

Asia: VN/10164/2019

Lausuntopyyntö vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän ehdotuksesta hallituksen esitysluonnokseksi lastensuojelun vaativaa sijaishuoltoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Esitetään lisättäväksi uusi 2 momentti pykälään 4 a § Lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin. Selkiyttääkö ehdotus lapsen kasvatuksen, valvonnan ja huolenpidon sekä perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten rajanvetoa? Jos ei, miten säännöstä tulisi muuttaa?

Esitetty lisäys on hyvä.

2. Esitetään säädettäväksi lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoitus 35 lasta/sosiaalityöntekijä (13 b §). Mitä vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

On perusteltua kirjata lakiin asiakasmitoitus 35 lasta/sosiaalityöntekijä, ja on selvästi kirjattava lakiin tai perusteluihin, että sen tulee sisältää myös jälkihuollossa olevat. Riittävällä resursoinnilla on vaikutusta myös sijaishuollon valvonnan toteuttamiseen: sosiaalityöntekijöillä on oltava riittävästi aikaa selvittää lapsen oloja sijaishuolto paikassa ja sitä, miten lapsi voi.

On tarpeen tarkentaa pykälään, tarkoitetaanko sosiaalityöntekijällä lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää. Sosiaalityöntekijät työskentelevät pareittain.

Kysymystä herättää se, miten varmistetaan sosiaalityöntekijöiden saatavuus, pysyvyys ja koulutuspaikkojen riittävyys uusien asiakasmitoitusten tullessa voimaan.

3 a. Vastaavatko 15 §:n täsmennykset tätä tavoitetta?

Kyllä pääosin

3 b. Mitä käytännön vaikutuksia näette ehdotuksella olevan?

Ehdotus on hyvä lisäys lakiin. Sektorien ylittävä yhteistyö korostuu erityisesti lastensuojelulasiakkaiden kohdalla. Lastensuojelulapsilla on monia erityistarpeita, mitkä edellyttävät palvelujen yhteensovittamista.

Lakiesityksessä korostetaan sijoitettujen lasten oikeutta tarvitsemiinsa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin ja ongelmiin puuttumista mahdollisimman varhain. Nuorten päihdehoitoa ja päihdepsykiatrasta tukea tulisi olla saatavilla avo- ja sijaishuollossa. Tarvittava tuki tulisi olla avopalveluissa sekä lastensuojeluyksikön arjessa helposti saatavilla. Valtakunnallinen tilanne nuorten päihdehoidon suhteen on kirjava ja laadukkaita päihdehoitopaikkoja ei ole riittävästi, hoidon toteutuminen oikea-aikaisesti ei toteudu. Hoidon piiriin on päästävä silloin, kun sille on akuutti tarve. Päihdehoito rakentuu liiaksi lastensuojeluyksiköiden varaan. Tarvitaan lastensuojelun ja terveydenhuollon yhdistettyjä päihdehoidon yksiköitä yhteisellä hoitovastuulla toteutettuna.

Toivottavaa olisi, että ehdotettu muutos tulee oikeasti käytäntöön. Sen varmistamiseksi tarvitaan vastaava velvoite myös terveydenhuollon lainsäädäntöön. On hyvä, että terveydenhuollon pitäisi jatkossa perustella, jos ei anneta tai nähdä hoitoa tarpeellisenä

Esimerkiksi eho-jaksoa ei voida järjestää sairaalahoitoa korvaavana hoitona. Se on aina ensisijaisesti karkailuun, päihteidenkäyttöön ja koulunkäymättömyyteen liittyvää puuttumista. Olisi tarpeen korostaa lainsäädännössä, että ehoa ja evaa ei voitaisi esittää vaihtoehtoisina toimenpiteinä.

Ehdotuksen on koskettava kaikkia lastensuojelun lapsia, ei vain sijoitettuja lapsia.

Käytännössä on ollut pulmallista saada avohuollon tukitoimena sijoitetulle lapselle tarvittavia terveydenhuollon tutkimuksia ja palveluja. Jonotusaika on voinut olla jopa puolesta vuodesta vuoteen, kun on odotettu, että lapsi asettuu/rauhottuu tai on odotettu olosuhteiden vakiintumista ennen tutkimuksia. Olosuhteet eivät välttämättä sijaishuollossa vakiinnu, joten se ei voi olla terveydenhuollon palvelujen pääsyn edellytyksenä vaan palvelujen pitää vastata lapsen tarpeita.

4. Ehdotuksessa esitetään säädettävän lapsen sosiaalihuollon asian vireille tulosta voimassa olevan lastensuojeluasian vireille tulon sijaan. Tavoitteena on, että tämä vahvistaisi sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnin ensisijaisuutta. Onko ehdotettu sääntely tarkoituksenmukainen asetetun tavoitteen kannalta?

Kyllä

Vapamuotoiset huomiot kohdasta 4

Asia on ennenkin ollut näin.

5. Ehdotuksessa esitetään lastensuojelun asiakkuuden päättymisestä säätämistä. Mitä käytännön vaikutuksia tällä säätelyllä olisi?

Lisäys selkeyttää asian tilaa ja varmistaa, että kunnissa on ajantasainen tieto lastensuojelun asiakasmäärästä. Eksotessa toimitaan jo tällä tavalla.

6 a. Arvioitko ehdotetun säädöksen johtavan käytännössä avohuollon palvelujen kehittämiseen?

Ei

6 b. Miten arvioitte tämän tavoitteen toteutuvan ehdotetun säännöksen avulla?

Mikä olisi tehostettu tukitoimi? Lastensuojelun tukitoimia voidaan toteuttaa tiiviisti jo nyt. On tarpeetonta säätää palveluille lisää eriateisuutta. Palvelut tulee järjestää yksilöllisen tarpeen mukaisesti. Nykyinen lastensuojelulaki ei estä tarjoamasta tehostettua tukea ja myös sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja voidaan tarjota tehostetusti.

7. Sijaishuoltopaikan valintaa koskevaa säätelyä ehdotetaan täsmennettävän. Sijaishuoltopaikan valinnassa tulisi aina arvioida yksilöllisesti lapsen etu, lapsen tarpeita vastaava kuntoutuksellinen osaaminen ja lapsen varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja muun opetuksen sekä siihen tarvittavan tuen varmistaminen. Millaisia vaikutuksia näette ehdotetulla säätelyllä olevan sijaishuoltopaikan valintaan ja sitä koskevaan päätöksentekoon? Onko pykälän säätely asetettujen tavoitteiden näkökulmasta riittävä?

Ehdotettu lisäys on hyvä.

8. Lapsen sivistyksellisten oikeuksien toteutumisen tukemista ehdotetaan vahvistettavan erityisesti sijaishuollon aikana (49 a §, 50 §, 52 a §, 57 § ja 60 d §). Miten ehdotettu säätely vastaa lapsen sijaishuollon aikaiseen tuen tarpeeseen perusopetuksen ja toisen asteen tutkinnon suorittamisessa?

Jokaisen lapsen oikeus saada opetusta ei voi koskaan riippua lapsen lastensuojeluasiakkuudesta.

9 a. Onko 49 a §:n säätely vaativasta sijaishuollosta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

Ei kantaa

9 b. Mitä käytännön vaikutuksia ehdotuksella olisi?

Ehdotettu muutos on vaikeaselkoinen ja vaatii tarkennusta ja jäsenystä.

10. Selkeyttääkö ehdotettu muotoilu erityisen huolenpidon jakson hoidollista ja kuntouttavaa sisältöä?

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 10

On tärkeää, että erityisen huolenpidon jakso ei enää ole rajoitustoimenpide vaan osa lapsen kuntouttavaa hoitoa. Myös 12 vuoden ikärajan poisto on hyvä muutos. Ehdotettu henkilöstömitoitus on hyvä.

Koska yksityiset palveluntuottaja eivät pysty enää jatkossa tarjoamaan erityisen huolenpidon jaksoja, riittääkö kunnilla ja kuntayhtymillä eho-paikkoja? Eksotessa voitaisiin muuten toteuttaa eho-jaksoja, mutta uudetkaan rakennukset eivät täytä ehdotettuja uusia vaatimuksia.

11 a. Vastaako ehdotettu muotoilu näihin tavoitteisiin?

Kyllä

11 b. Millaisia vaikutuksia erityisen huolenpidon jakson pidentämisellä olisi?

Positiivisia vaikutuksia: lapsen tilanne saadaan vakautettua riittävän pitkäksi ajaksi ja näin myös ehkäistään toistuvia eho-jaksoja.

12. Erityisen huolenpidon jakson päätöksenteko: Millaisia vaikutuksia olisi nykyisen päätöksentekorakenteen (30 + 60 vrk) muuttamisella siihen, että jatkossa yksi päätös mahdollistaisi enemmillään 90 vuorokauden erityisen huolenpidon jakson ja sen jälkeen tarvittaessa enimmillään toisen 90 vuorokauden jakson?

Positiivisia vaikutuksia: lapsen tilanne saadaan vakautettua riittävän pitkäksi ajaksi ja näin myös ehkäistään toistuvia eho-jaksoja.

13. Onko ehdotettu erityisen huolenpidon asumisyksiköiden henkilöstöresurssi (59 a §) riittävä?

Kyllä

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 13

Ehdotus on hyvä. Jaksolla pitää panostaa lapsen kanssa työskentelyyn. Ulkoilujen järjestäminen vaatii henkilökuntaa.

14 a. Onko ratkaisu tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

14 b. Mitä vaikutuksia sillä olisi?

Koska yksityiset palveluntuottajat eivät pysty jatkossa tarjoamaan eho-jaksoja, riittääkö kunnilla ja kuntayhtymillä eho-paikkoja?

Valtion koulukodit voisivat lisätä panostusta eho-jaksoihin ja paikkoja tarvittaisiin lisää, sillä jonotusaika on nyt jopa 4-9 kk, mikä on akuutissa tilanteessa liian pitkä aika.

15. Miten 11 luvun säännökset rajoituksista toteuttavat sijaishuollossa olevien lasten perus- ja ihmisoikeuksia?

Lisäävät sosiaalityöntekijöiden työmäärää, mutta samalla parantavat päätösten yhdenmukaisuutta ja tasalaatuisuutta.

63 § Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös

Ehdotus on hyvä.

65 § Aineiden ja esineiden haltuunotto

Ehdotus on hyvä.

66 § Henkilöntarkastus

Ehdotus on hyvä.

68 § Kiinnipitäminen

Ehdotus on hyvä lisäys.

Tulkinnassa on ollut epäselvyyttä, mitä lyhytaikaisella kiinnipidolla tarkoitetaan, kun lapsella saattaa olla myös hoidollista tarvetta jatkuviin ja pitkäkestoisiin kiinnipitoihin.

69 § Liikkumisvapauden rajoittaminen

Ehdotukset lisäävät sosiaalityöntekijöiden päätösmääriä, mutta lisäävät toki myös tasalaatuisuutta.

Jos vain lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä voi päätöksen tehdä, miten toimitaan hänen poissaollessa?

69 a § Luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttaminen

Ehdotus on hyvä.

70 § Eristäminen

Esitettyä muutosta lakiin ei tarvita.

Ehdotus lisäisi päätösten määrää ja jo nykyisellään eristäminen on lopetettava heti, kun sille ei enää ole tarvetta eikä se enää ole välttämätöntä.

Esitetty 4 tunnin aikaraja on liian lyhyt, sillä 4 h ei riitä keskusteluun, suunnitelman tekemiseen, lapsen rauhoittamiseen tai päihtyneen selviämiseen.

72 § Erityiset rajoitukset erityisen huolenpidon jakson aikana

Ehdotukset ovat hyviä.

17 a. Toteuttaako säännös tätä tavoitetta?

Kyllä pääosin

17 b. Millaisia vaikutuksia ehdotetulla 71 §:ssä säädetyillä erityisillä rajoituksilla näette olevan lapsen päihdehoidon ja -kuntoutuksen toteuttamiseen?

Ehdotuksen mukaiset lisäykset ovat tärkeitä rajoituksia nimenomaan päihdetilanteissa: esim. mahdollisuus rajoittaa yhteydenpitoa, vaikka henkilöä ei tiedetä. Vaatii kuitenkin selvennystä, missä ehdotettuja rajoituksia voitaisiin käyttää. Syntyykö tulkinnanvaraisuutta siitä, milloin on kyse päihdehoidosta ja -kuntoutuksesta ja mikä on päihdeyksikkö? Tällä hetkellä ei ole olemassa laitosta, jossa tarjottaisiin lapsen päihdehoitoa.

18. Miten 69 a §:ssä ehdotetut muutokset mahdollistavat luvatta laitoksesta poistuneen lapsen palauttamisen?

Hyvin.

19. Miten tehokkaasti ehdotettu 73 §:n mukainen säännös toteuttaa eristämisen täytäntöönpanon valvontaa?

Ehdotetulle lakimuutokselle ei ole tarvetta.

20. Miten tehokkaasti ehdotettu 74 §:n säännös kirjaamisveloitteesta ja toimittaminen kuukausittain aluehallintovirastoon toteuttaa rajoitustoimenpiteiden valvontaa?

Ehdotettua lakimuutosta ei tarvita. Muutos lisäisi kohtuuttomasti sosiaalityöntekijöiden työmäärää eikä sillä saavutettaisi merkittäviä positiivisia vaikutuksia.

21. Ovatko ehdotetut jälkihuollon sisältöä koskevat täsmennykset riittäviä?

Kyllä

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 21

-

22. Ehdotetaan säädettäväksi uusi laki valtion lastensuojelulaitoksista ja täsmennettävän valtion lastensuojeluyksiköiden tehtäviä vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroituna palveluna. Valtion lastensuojeluyksiköiden tehtävänä olisi vaativan sijaishuollon ja perusopetuksen integroidun palvelun, erityisen huolenpidon sekä lastensuojelun jälkihuollon järjestäminen. Vastaisiko ehdotetun lain 2 § vaativan sijaishuollon tarpeisiin?

Kyllä

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 22

-

23 a. Pykälä x tai pykälät x-x §:t ovat hyvät ehdotetussa muodossa.

-

23 b. Muutosehdotus pykälään x:

-

23 c. Muutosehdotus pykälän x perusteluihin:

-

Kähkönen Mari
Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden
piiri